

ARCHEOLOGIENOTA DIEPENBEEK - LUTSELUSSTRAAT

J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN,
E. AUDENAERT & K. BOUCKAERT

SEPTEMBER 2020

Titel

Archeologienota zonder ingreep in de bodem. Diepenbeek - Lustelusstraat

Auteur(s)

Jan Claesen, Ben Van Genechten,
Evelien Audenaert & Kevin Bouckaert

Projectnummer

2020H81

Plaats en datum

Kortenaken, september 2020

Reeks en nummer

ARCHEBO rapport 2020H81
ISSN 2034-5615

© 2020 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

1	Inleiding	4
1.1	<i>Algemeen</i>	<i>4</i>
1.2	<i>Beschrijving onderzoeksopdracht</i>	<i>4</i>
1.3	<i>Doelstellingen</i>	<i>7</i>
1.4	<i>Randvoorwaarden.....</i>	<i>7</i>
1.5	<i>Onderzoeksvragen</i>	<i>7</i>
2	Huidige & toekomstige situatie	8
2.1	<i>Huidige situatie</i>	<i>8</i>
2.2	<i>Toekomstige situatie</i>	<i>10</i>
3	Bureauonderzoek	11
3.1	<i>Landschappelijke & bodemkundige situering</i>	<i>11</i>
3.2	<i>Archeologische en erfgoedkundige data.....</i>	<i>19</i>
3.3	<i>Historiek en cartografische bronnen</i>	<i>20</i>
3.4	<i>Archeologische verwachting</i>	<i>28</i>
4	Resultaten bureauonderzoek	29
4.1	<i>Algemeen</i>	<i>29</i>
4.2	<i>Beantwoording onderzoeksvragen</i>	<i>29</i>
4.3	<i>Samenvatting / assessment bureauonderzoek</i>	<i>30</i>
4.4	<i>Programma van maatregelen</i>	<i>31</i>
5	Bibliografie	32
6	Figurenlijst.....	33
7	Plannenlijst.....	34

1 INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Bij het aanvragen van een omgevingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een omgevingsvergunning is afhankelijk van een aantal criteria:

- De totale oppervlakte van de percelen
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen
- De ruimtelijke bestemming van het terrein
- De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of de site volgens de inventaris

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden

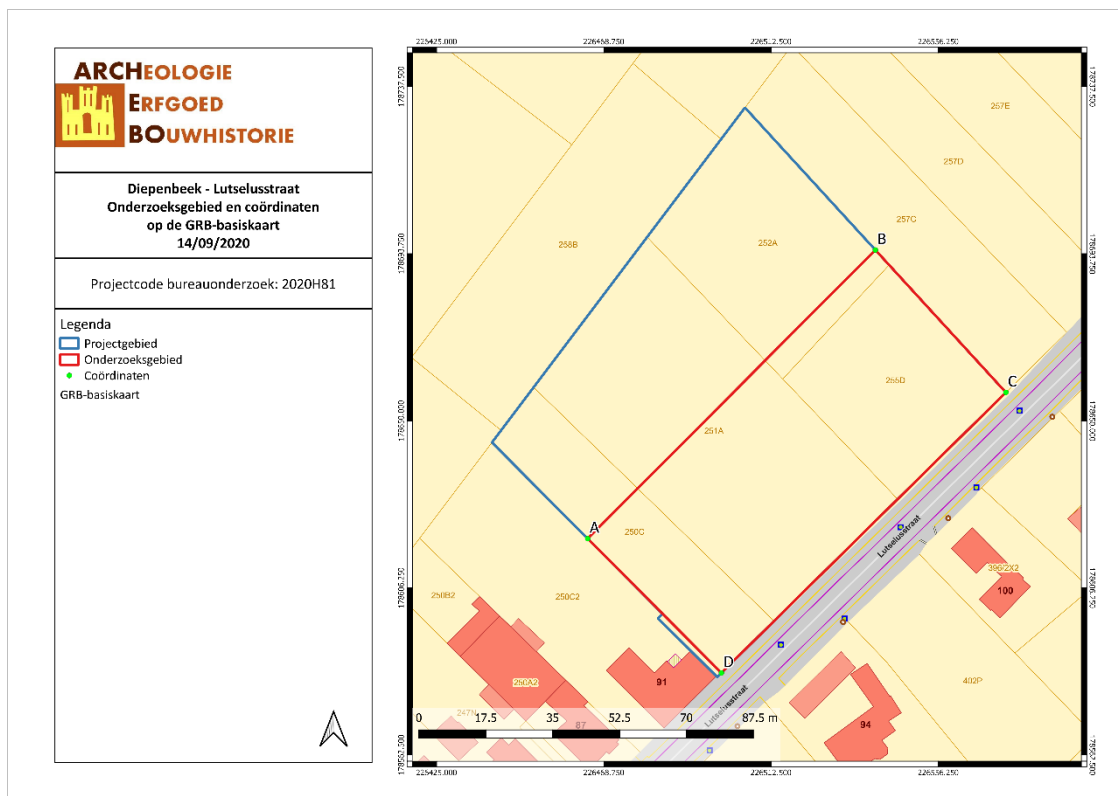
1.2 BESCHRIJVING ONDERZOEKSOPDRACHT

Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba een archeologienota opgemaakt voor een onderzoeksgebied aan de Lutselusstraat (zonder huisnummer) in Diepenbeek (Limburg). Het noordwesten van het projectgebied zal uit de verkaveling gesloten worden, waardoor in deze archeologienota een onderscheid gemaakt wordt tussen het projectgebied en het onderzoeksgebied. Het onderzoeksgebied zal verkaveld worden in 8 nieuwe loten, elk voorzien van een bouwzone. Het projectgebied is ca. 9945,039 m² groot, het onderzoeksgebied is ca. 5286,519 m² groot.

Aangezien de aanvraag voor een omgevingsvergunning na 1 juni 2016 werd ingediend, is een archeologienota evenwel vereist, zoals vastgelegd in het Onroerenderfgoeddecreet (art. 5.4.1, 5.4.2, 5.4.8 en 5.4.9). Het bureauonderzoek werd uitgevoerd in september 2020 onder leiding van erkend archeoloog Jan Claesen. In de onderhavige archeologienota worden de locatie van het terrein en de reeds uitgevoerde werken geanalyseerd. Deze informatie wordt samen met de resultaten van een archeologisch bureauonderzoek bestudeerd.

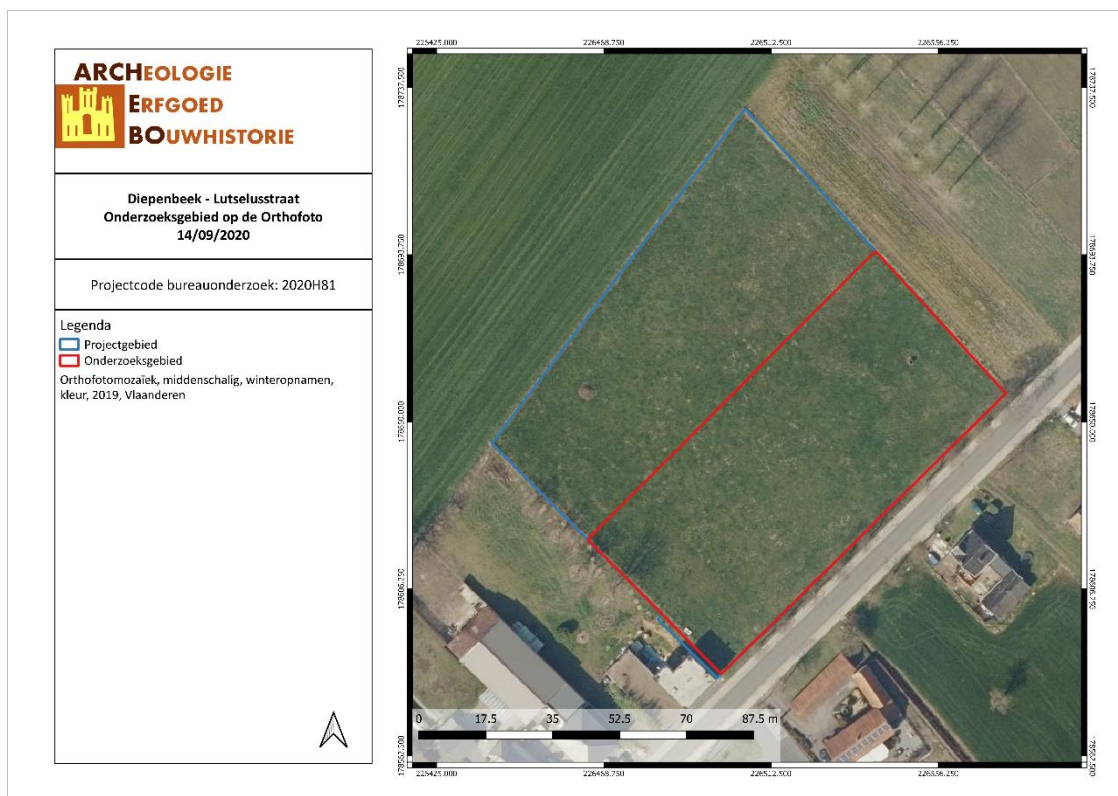
Administratieve fiche	
Naam site:	Diepenbeek - Lustelusstraat
Onderzoek:	Archeologienota zonder ingreep in de bodem
Ligging:	Limburg, Diepenbeek, Lustelusstraat (zonder huisnummer)
Kadaster:	Diepenbeek, afdeling 2, sectie C, perceelnummers 250C (deel), 251A (deel), 252A (deel) & 255D
Coördinaten:	A X 226464.508
	Y 178619.127
	B X 226539.763
	Y 178694.725
	C X 226573.903
	Y 178657.418
	D X 226499.505
	Y 178583.983
Uitvoerder:	ARCHEBO bvba Merlnest 5 3470 Kortenaken
Projectcode bureauonderzoek:	2020H81
Projectleiding:	Jan Claesen
Erkenningsnummer projectleiding:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014
Bewaarplaats archief:	Bij de opdrachtgever
Grootte onderzoeksgebied:	Ca. 5 286,519 m ²
Grootte projectgebied:	Ca. 9 945,039 m ²
Uitvoeringsperiode:	September 2020
Reden van de ingreep	Verkaveling van terrein in acht nieuwe loten, elk met bouwzone, noordwestelijk deel wordt uit verkaveling gesloten
Wetenschappelijke vraagstelling:	Het doel van deze archeologienota is een archeologische evaluatie van het terrein, de geplande werken en impact op het bodemarchief.
Termen Thesauri:	Bureauonderzoek, verstoring, verkaveling, woongebieden met landelijk karakter, agrarische gebieden, Diepenbeek

De onderstaande GRB-kadasterkaart en Orthofoto tonen het onderzoeksgebied op de meest recente stadskarten en luchtfoto's.

DILU/20/09/14/1 - Digitale aanmaak

Figuur 2: Situering van het onderzoeksgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2020)

DILU/20/09/14/2 - Digitale aanmaak

Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied op de Orthofoto (Geopunt, 2020)

1.3 DOELSTELLINGEN

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de werken. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen vernietigd worden, is een archeologisch onderzoek nodig. Er wordt een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het onderzoeksgebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het onderzoeksgebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

1.4 RANDVOORWAARDEN

Het betreft een uitgesteld onderzoek omwille van economische redenen.

1.5 ONDERZOEKSVRAGEN

Tijdens het bureauonderzoek dienen op zijn minst onderstaande vragen beantwoord te worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*
2. *Welke info is er nog te vinden over voormalige constructies op het terrein?*
3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het onderzoeksgebied verwacht worden op basis van een analyse van historisch kaart- en bronnenmateriaal?*
4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

2 HUIDIGE & TOEKOMSTIGE SITUATIE

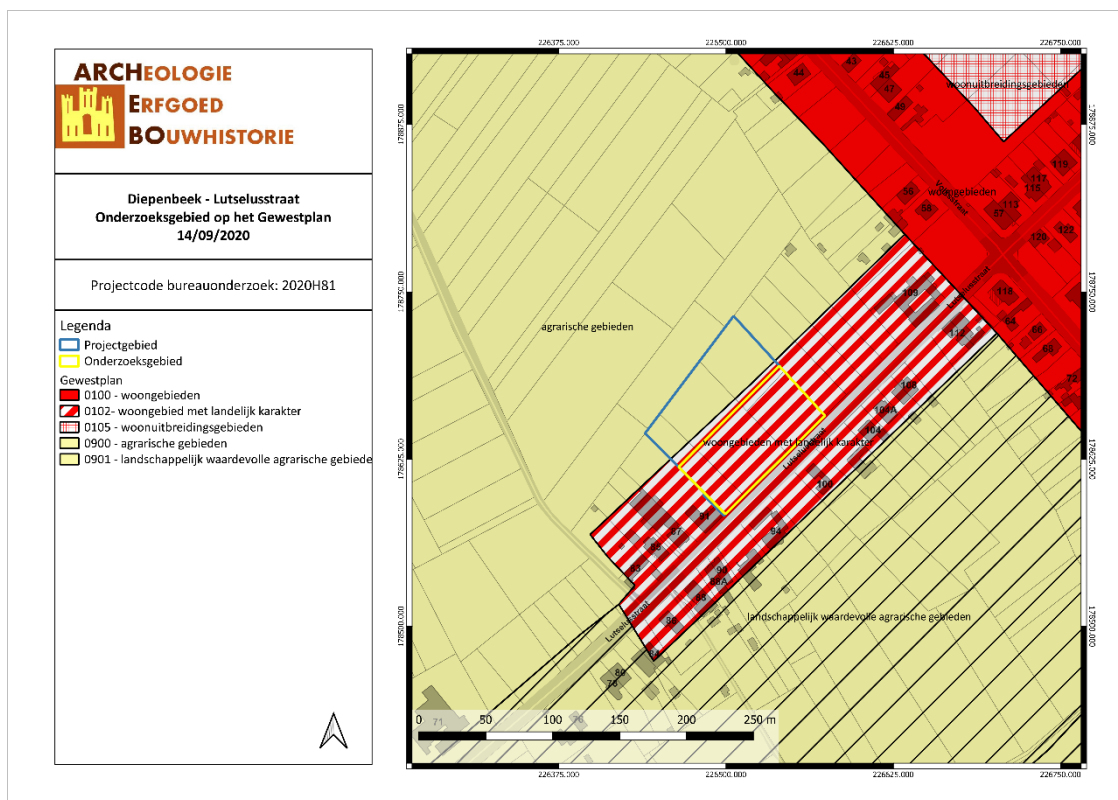
2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het onderzoeksgebied ligt aan Lustelusstraat (zonder huisnummer) in Diepenbeek (Limburg). Het terrein wordt momenteel gebruikt als weiland. Volgens het gewestplan ligt het onderzoeksgebied binnen 'Woongebieden met landelijk karakter'.

DILU/20/09/14/3 - Digitale aanmaak

Figuur 4: Situering van het onderzoeksgebied op de Orthofoto (Geopunt, 2020)

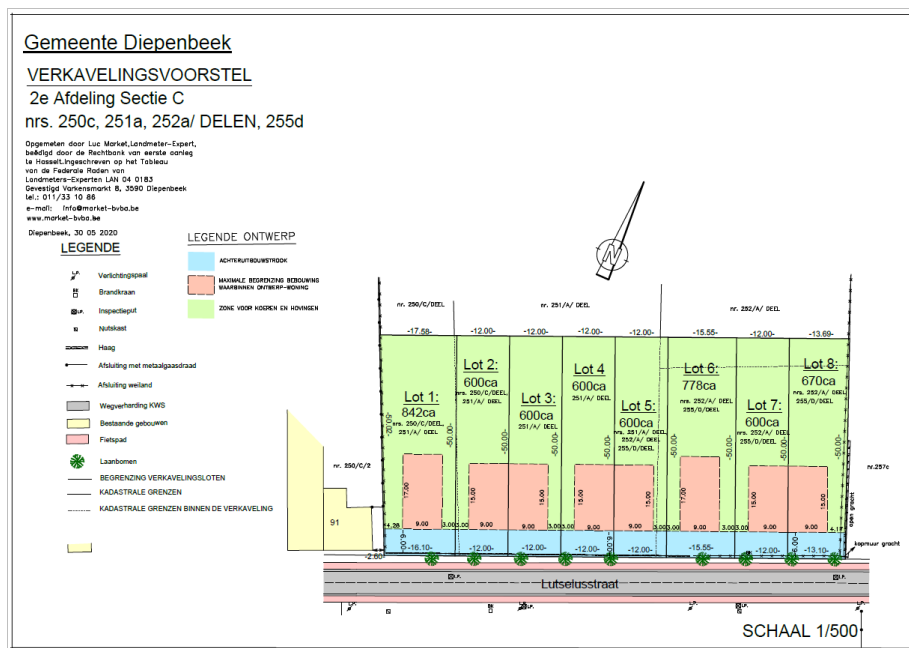

DILU/20/09/14/4 - Digitale aanmaak

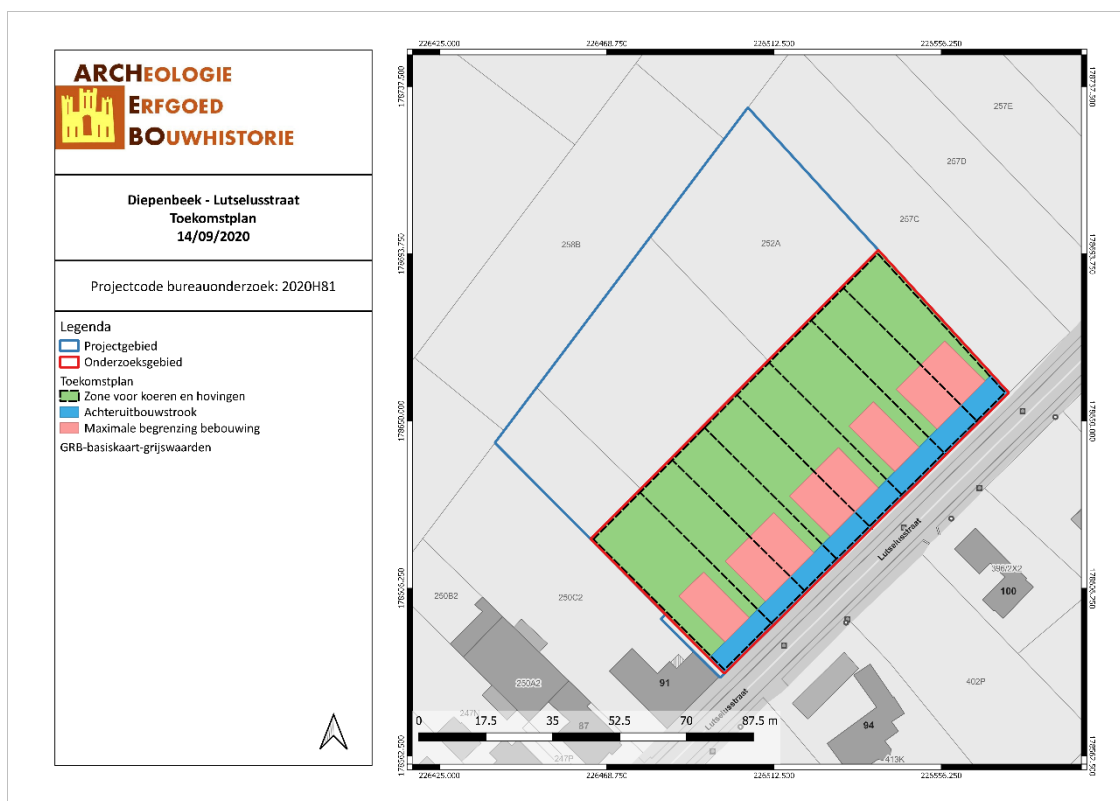
Figuur 5: Situering van het onderzoeksgebied op het Gewestplan (Geopunt, 2020)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

Het noordwesten van het projectgebied zal uit de verkaveling gesloten worden, waardoor in deze archeologienota een onderscheid gemaakt wordt tussen het projectgebied en het onderzoeksgebied. Het onderzoeksgebied zal verkaveld worden in 8 nieuwe loten. Zes loten zijn voorzien van een bouwzone voor halfopen bebouwing, twee loten hebben een bouwzone voor open bebouwing. Elk lot is ook voorzien van een achteruitbouwstrook en van een zone voor koeren en hovingen. Het projectgebied is ca. 9945,039 m² groot, het onderzoeksgebied is ca. 5286,519 m² groot.

Figuur 6: Plan van de geplande verkaveling (Luc Market Landmeter-Expert, 2020)

DILU/20/09/14/5 - Digitale aanmaak

Figuur 7: Situering van het onderzoeksgebied op het Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2020)

3 BUREAUONDERZOEK

Het doel van de bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

In dit hoofdstuk wordt gebruik gemaakt van alle beschikbare kaarten van het plangebied, te weten de bodemkaart, geologische kaarten, bodemerosiekaart, bodemgebruikskaart en relevante historische kaarten. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd gebruikt als uitgangspunt voor de bestudering van archeologische waarden in de omgeving van het plangebied.

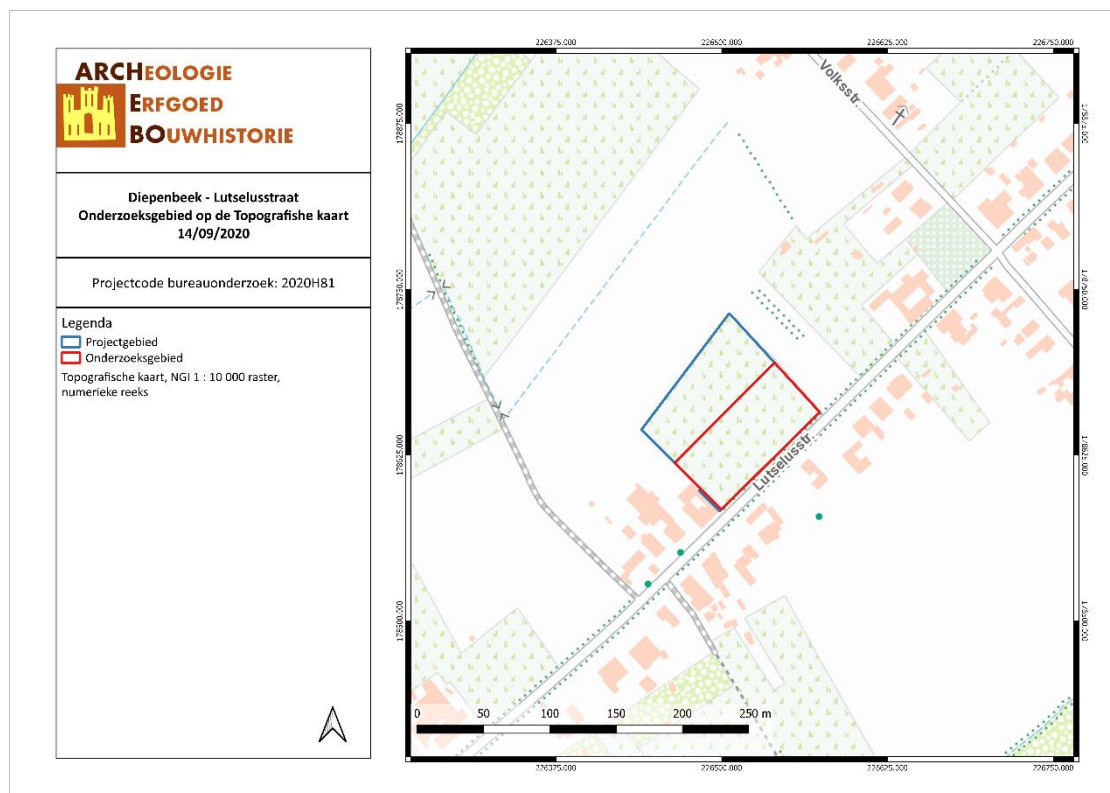
De gebruikte kaarten werden in georeferencierte vorm (Belge Lambert 1972) gebruikt in het programma QGIS. In dit programma werden de genoemde kaarten als lagen toegevoegd teneinde er de huidige en toekomstige situatie op te kunnen weergeven. Het plangebied werd bovendien op alle kaarten geplott om de oriëntatie op de kaarten te vergemakkelijken.

3.1 LANDSCHAPPELIJKE & BODEMKUNDIGE SITUERING

3.1.1 Topografische situering

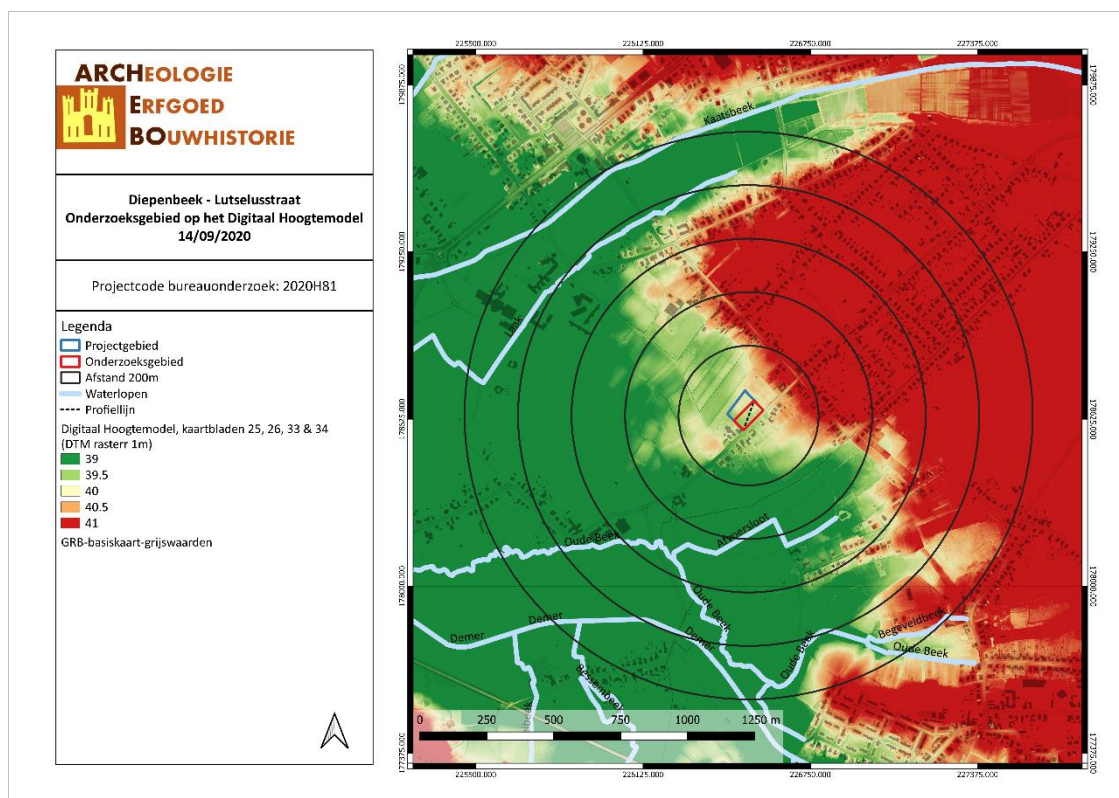
Het onderzoeksgebied ligt aan de Lustelusstraat (zonder huisnummer) in Diepenbeek, een plaats en gemeente gelegen in de Belgische provincie Limburg. Diepenbeek heeft geen deelgemeenten en grenst aan de gemeenten Hasselt, Genk, Bilzen, Hoeselt en Kortesseem. Het onderzoeksgebied ligt op een zuidwest-gerichte helling aan de Demer-vallei. Ca. 300m ten zuiden van het onderzoeksgebied loopt de Afvoersloot, een aftakking van de Oude Beek, die vanaf ca. 500m ten zuidwesten van het onderzoeksgebied stroomt. Vanaf ca. 800m ten zuiden van het onderzoeksgebied stroomt de Demer, vanaf ca. 800m ten noordwesten van het terrein stroomt de Laak en vanaf 1000m ten noordwesten van het terrein stroomt de Kaatsbeek. Het onderzoeksgebied ligt volgens het Digitaal Hoogtemodel tussen ongeveer 39,5 en 40 meter boven de zeespiegel. Kadastraal ligt het terrein in Diepenbeek, afdeling 2, sectie C, perceelnummers 250C (deel), 251A (deel), 252A (deel) & 255D.

Gezien de topografische ligging op een zuidwest-gerichte helling is er een verwachting op Steentijd. Bijkomstig ligt het onderzoeksgebied in een gradiëntzone van een natte vallei naar een droog plateau. Dergelijke plaatsen zijn ideaal voor tijdelijke steentijdkampementen.

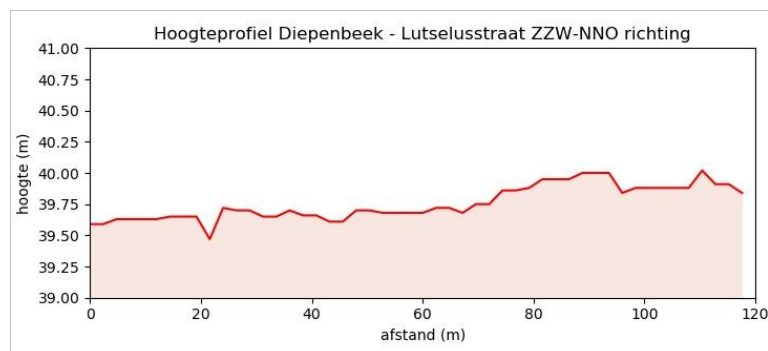
DILU/20/09/14/6 - Digitale aanmaak

Figuur 8: Topografische kaart met situering van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2020)

DILU/20/09/14/7 - Digitale aanmaak

Figuur 9: Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2020)

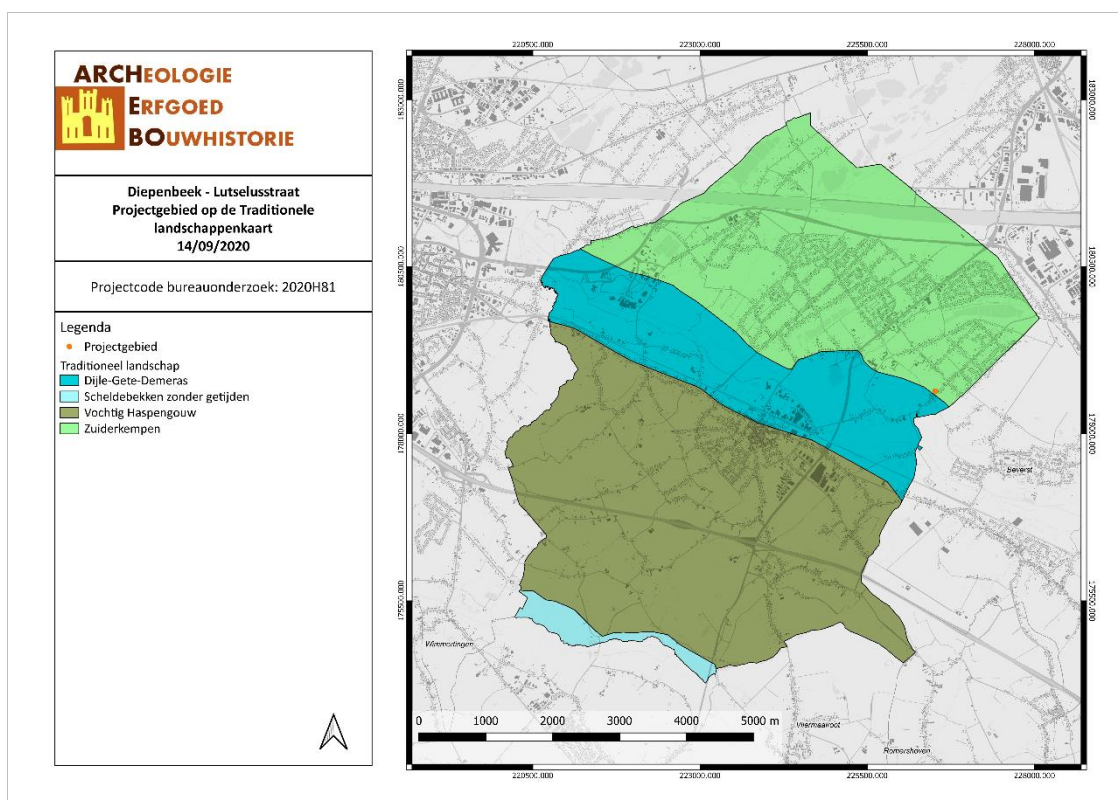

Figuur 10: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in ZZW-NNO richting (Geopunt, 2020)

3.1.2 Geologie & landschap

3.1.2.1 Fysisch geografisch

Het onderzoeksgebied is volgens de Traditionele Landschappenkaart grotendeels gekarteerd als 'Zuiderkempem', enkel het zuidelijkste punt is gekarteerd als 'Dijle-Gete-Demeras'. De gehele gemeente Diepenbeek wordt van noord naar zuid gekarteerd als Zuiderkempem, Dijle-Gete-Demeras, Vochtig Haspengouw en Scheldebekken zonder getijden.

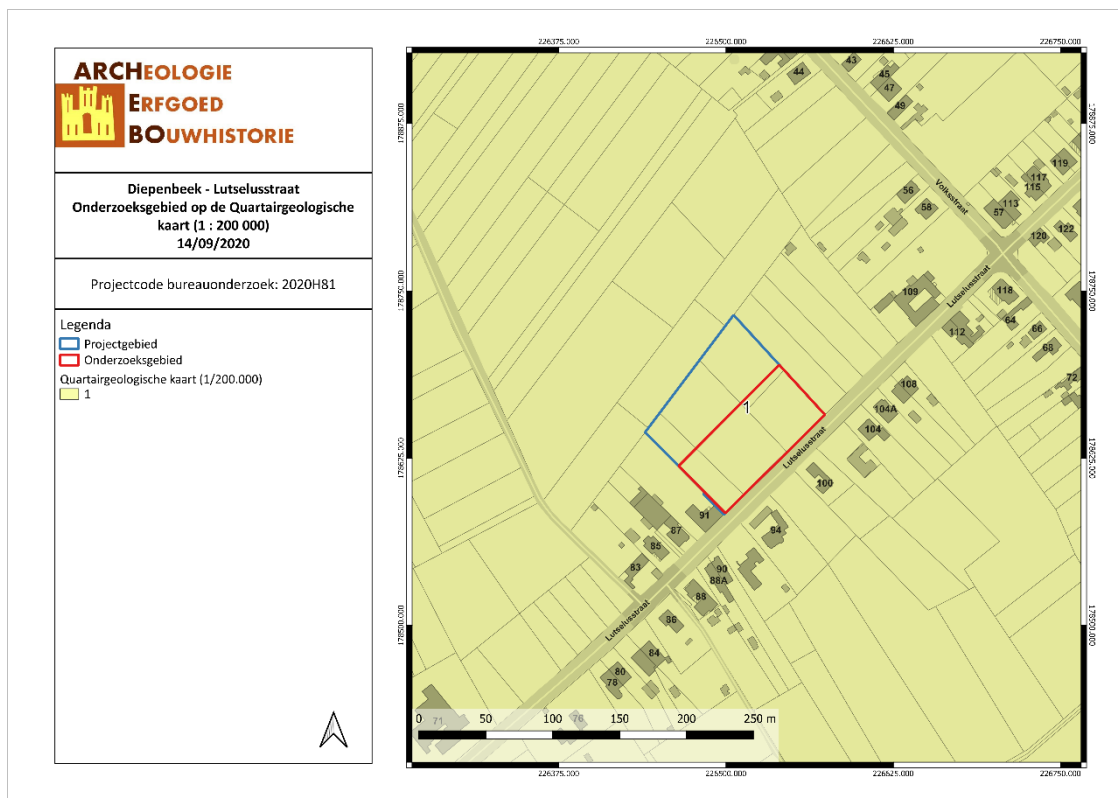

DILU/20/09/14/8 - Digitale aanmaak

Figuur 11: Diepenbeek aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2020)

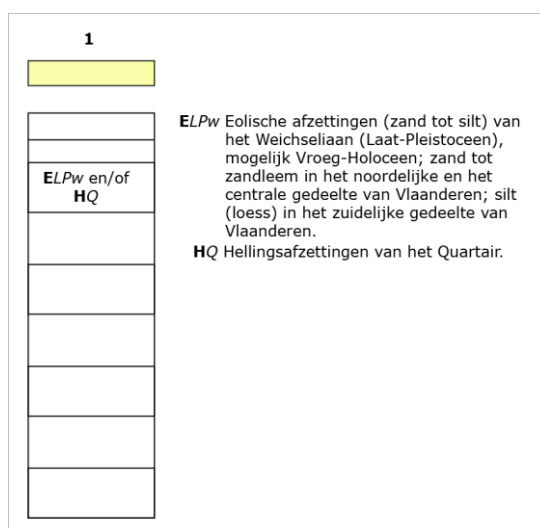
3.1.2.3 Quartair

Volgens de quartairgeologische kaart (1/200.000) bevindt het onderzoeksgebied zich volledig binnen type 1. Dit type bestaat uit hellingsafzettingen van het Quartair en/of eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen. De eolische afzettingen bestaan in het noordelijke en het centrale gedeelte van Vlaanderen uit zand tot zandleem, in het zuidelijke gedeelte bestaan deze uit silt (loess).

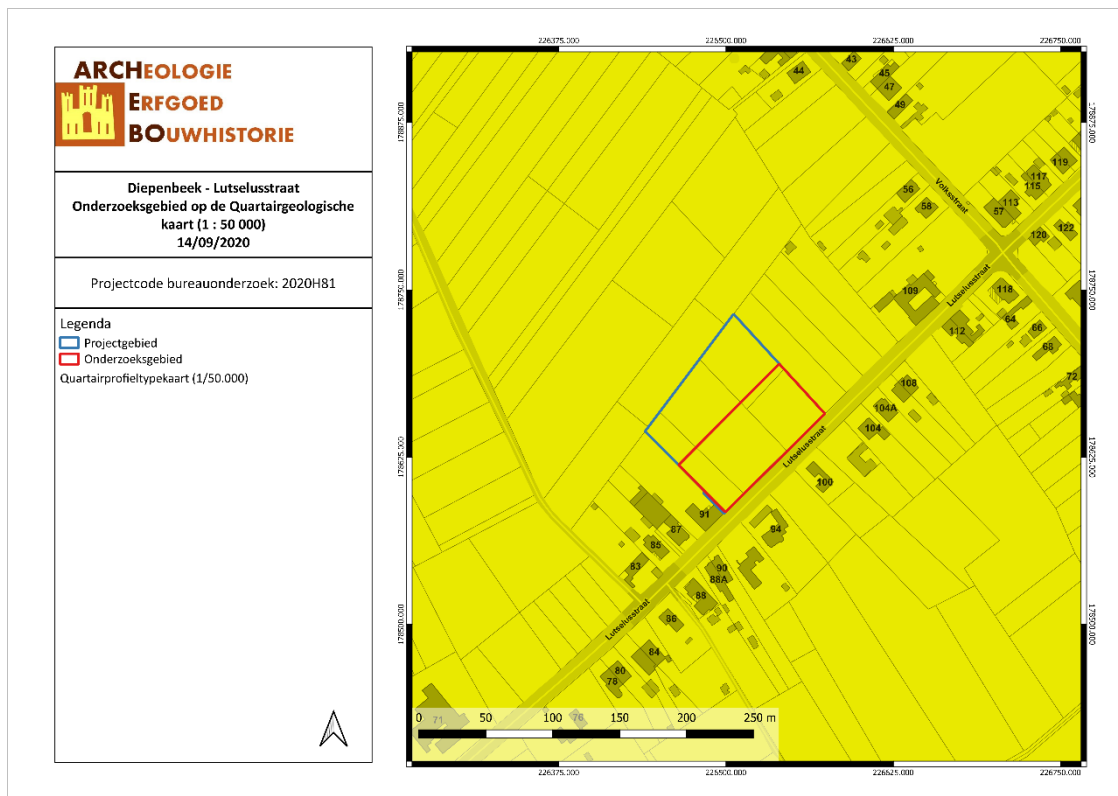
DILU/20/09/14/10 - Digitale aanmaak

Figuur 13: Situering van het onderzoeksgebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2020)

Figuur 14: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2020)

Volgens de quartairgeologische kaart (1/50.000) kent het onderzoeksgebied type 69. Dit type bestaat uit de Formatie van Wildert, die opgebouwd is uit fijne zwaklemige allochtone eolische zanden, afgezet tijdens het Weichseliaan. Lokaal kan er grindbijmenging optreden en het contactvlak met de onderliggende gronden is verstoord door cryoturbaties. De dikte van de formatie varieert van 0,5 tot maximaal 8m, maar de dikste afzettingen bevinden zich op het pediment van Beringen-Diepenbeek.³

DILU/20/09/14/11 - Digitale aanmaak

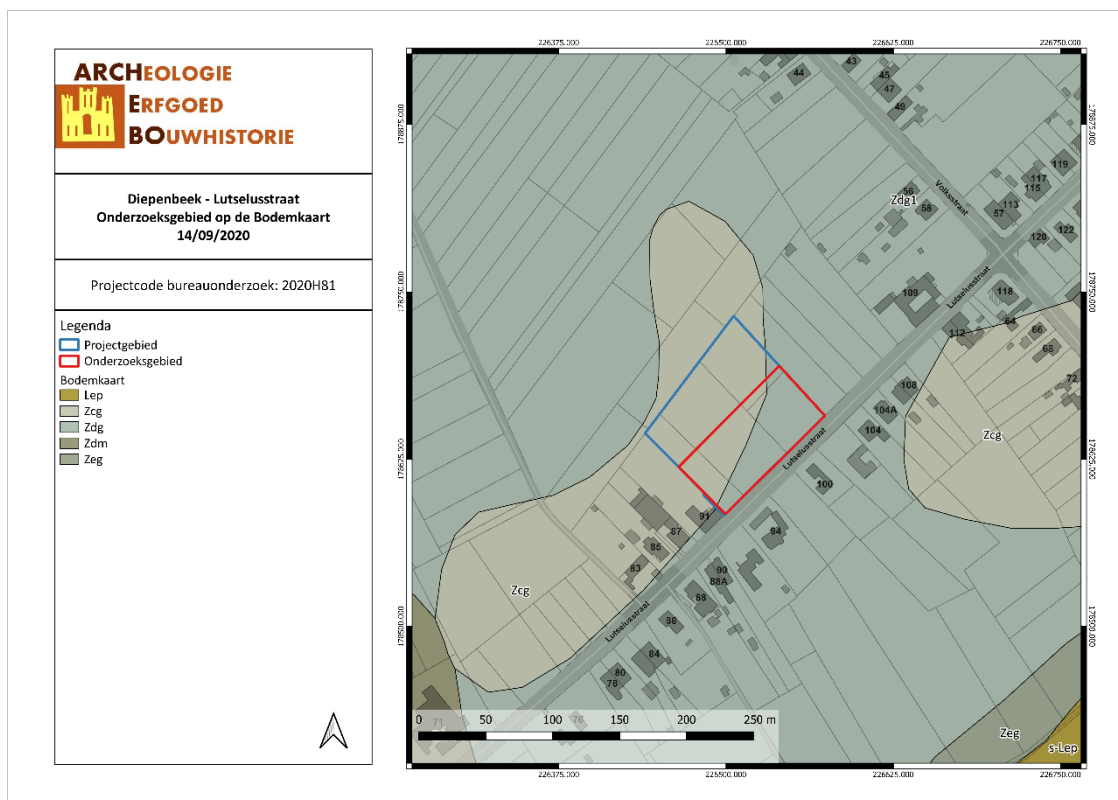
Figuur 15: Situering van het onderzoeksgebied op de Quartairgeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2020)

3.1.2.4 Bodem, bodemkundig booronderzoek, erosie & bodemgebruik

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het onderzoeksgebied omschreven als Zcg en Zdg1. **Zcg**-bodems zijn matig droge zandgronden met duidelijke humus en/of ijzer B horizont. Gleyverschijnselen komen bij deze Podzolen voor tussen 60 en 90cm, steeds onder de Podzol B. Het Podzolprofiel is ontwikkeld in een laag die nooit bereikt wordt door het grondwater, waardoor het profiel nagenoeg ongewijzigd blijft. **Zdg1**-bodems zijn matig natte zandgronden met duidelijke humus en/of ijzer B horizont en een dunne humeuze bovengrond (< 20cm). Deze Podzolen verschillen van de Postpodzolen door de morfologie van de B horizont. Deze is bij deze podzolen intact bewaard. Op veel plaatsen is de B horizont verkit en vormt hierdoor een sterk storende laag in het profiel. De Ap is heterogeen onder bos en jonge ontginningsgronden, de homogene Ap komt voor bij oude ontginningsgronden waar de B horizont toch gaaf gebleven is. De homogene Ap komt zelden voor. Gleyverschijnselen komen voor op minder dan 60cm diepte, dit is in de B2 horizont van de Podzol. De accumulatiehorizont wordt meer diffuus, de ijzeraccumulatiehorizont vervaagt meer of verdwijnt en de B2h begint geleidelijk te versmelten of in te dringen in de E en de Cg horizont. In bodems met een sterke ijzeraccumulatie kunnen in de B horizont ijzerconcreties voorkomen.⁴

³ Koen Beerten, *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart - Kaartblad 26 Rekem*, Quartairgeologische Kaart (Brussel: Vlaamse Overheid Dienst Natuurlijke Rijkdommen, 2005), 26.

⁴ E. Van Ranst en C. Sys, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1 : 20 000)* (Gent: Laboratorium voor Bodemkunde - Universiteit Gent, 2000), 132, 134-35, 181.

DILU/20/09/14/12 - Digitale aanmaak

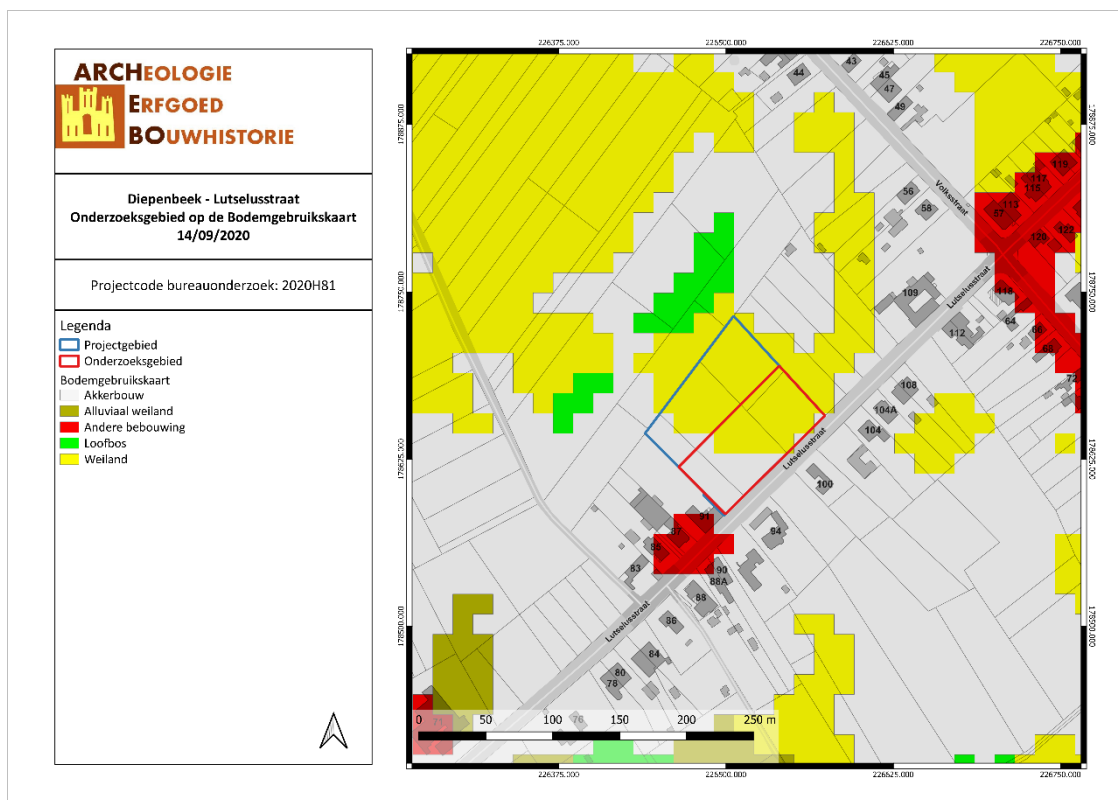
Figuur 16: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart van Vlaanderen (DOV, 2020)

Op de Potentiële bodemerosiekaart is het onderzoeksgebied grotendeels gekarteerd als 'verwaarloosbaar', enkel over een zeer smalle strook langs de zuidwestelijke grens is geen informatie beschikbaar. Volgens de bodemgebruikskaart ligt het onderzoeksgebied binnen weiland en akkerbouw.

DILU/20/09/14/13 - Digitale aanmaak

Figuur 17: Situering van het onderzoeksgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2020)

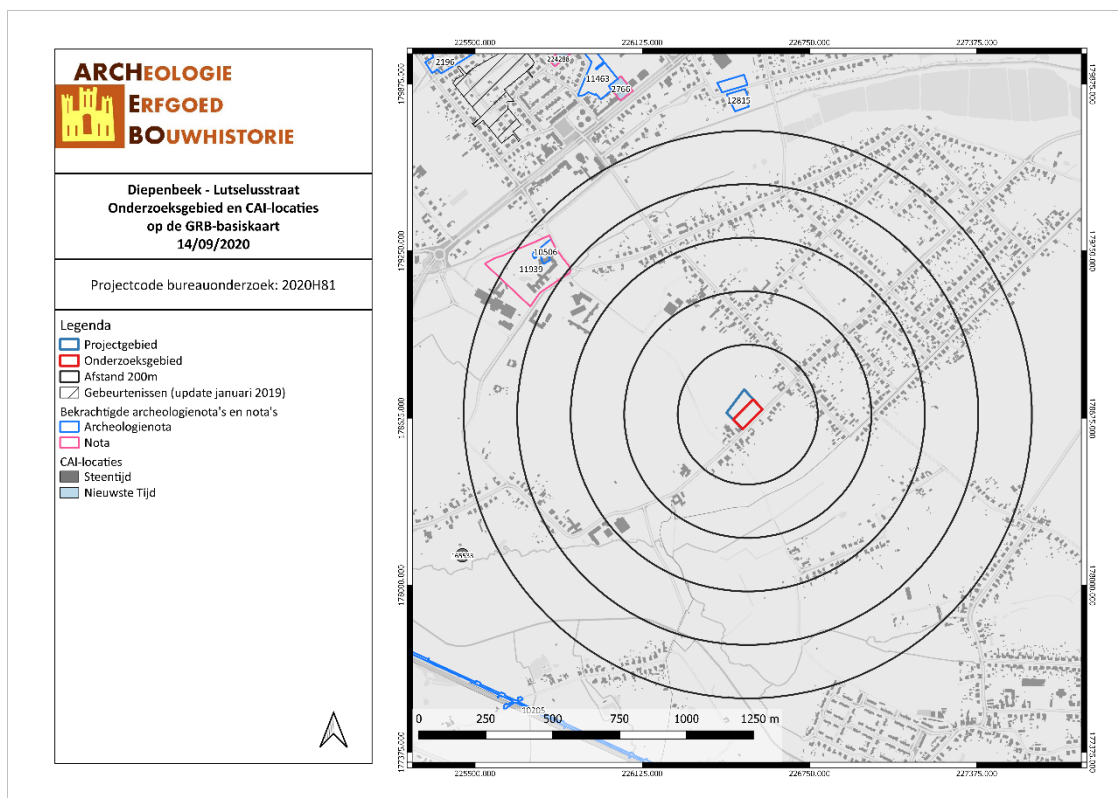
DILU/20/09/14/14 - Digitale aanmaak

Figuur 18: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2020)

3.2 ARCHEOLOGISCHE EN ERFGOEDKUNDIGE DATA

3.2.1 Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

Binnen het onderzoeksgebied zelf en binnen een straal van 1km rond het onderzoeksgebied zijn er geen archeologische waarden bekend.

DILU/20/09/14/15 - Digitale aanmaak

Figuur 19: Kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2020)

3.2.2 Bekrachte archeologienota's en nota's

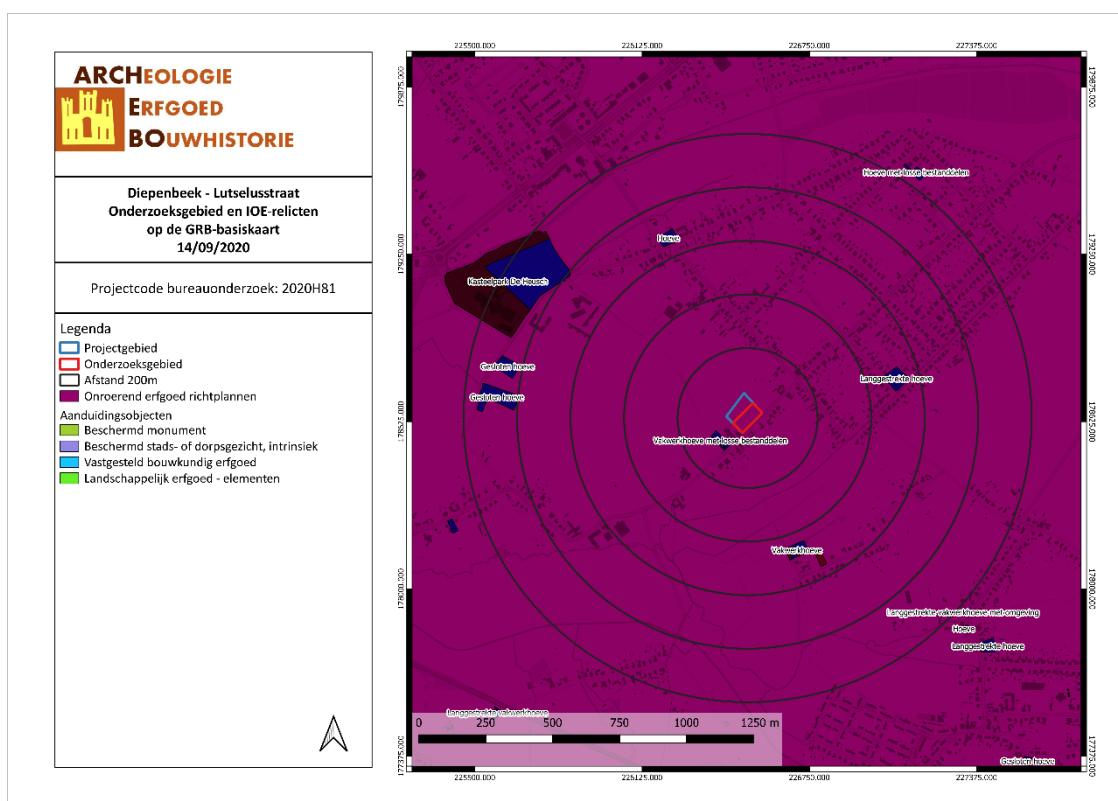
In 2019 heeft Studiebureau Archeologie een archeologienota geschreven voor een projectgebied aan de Visserijstraat in Diepenbeek (ID 10506). Na het bureauonderzoek kon de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet met zekerheid aangetoond worden. Voor het projectgebied is er een hoge archeologische verwachting, zowel voor Steentijd artefactensites als voor sporensites. Het terrein is een aantrekkelijke vestigingsplaats voor jager/verzamelaars en voor sedentaire gemeenschappen door de gunstige ligging in een lager gelegen gebied tussen twee waterlopen. Reeds uitgevoerde werken kunnen de bodem echter verstoord hebben, waardoor in de eerste plaats landschappelijke profielputten geplaatst moeten worden.⁵ In datzelfde jaar werd het vervolgonderzoek uitgevoerd (nota ID 11939). Er werden in totaal vier profielputten geplaatst. Uit het onderzoek is gebleken dat er binnen het terrein geen natuurlijke bodemopbouw meer aanwezig is, waardoor verder onderzoek niet nodig is.⁶

⁵ Annelies De Raymaecker en Lente Van Brempt, 'Archeologienota: De bouw van een verzorgingscentrum en assistentiewoningen aan de Visserijstraat te Diepenbeek', Archeologienota - Programma van Maatregelen (Tienen: Studiebureau Archeologie bvba, 2019).

⁶ Vanessa Vander Ginst, 'Nota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Visserijstraat te Diepenbeek', Nota - Verslag van Resultaten (Tienen: Studiebureau Archeologie bvba, 2019).

3.2.3 Inventaris Onroerend Erfgoed (IOE)

De Inventaris van het onroerend erfgoed biedt een overzicht van waardevol erfgoed in Vlaanderen. Zowel bouwkundig, archeologisch, landschappelijk als varend erfgoed zijn opgenomen in deze databank, goed voor meer dan 83.000 erfgoedobjecten in totaal. Op basis van diverse zoekcriteria kan er heel gericht naar de verschillende erfgoedobjecten gezocht worden. Erfgoedobjecten kunnen vastgesteld en/of beschermd zijn.⁷ Binnen het onderzoeksgebied bevinden zich geen vastgestelde en/of beschermde objecten. Het terrein ligt wel binnen de contouren van Haspengouw en Voeren – Hoogstamboomgaarden, een onroerend erfgoed richtplan (ID 882).⁸

DILU/20/09/14/16 - Digitale aanmaak

Figuur 20: Kaart met situering van het onderzoeksgebied en IOE-relicten op GRB-basiskaart (IOE, 2020)

3.3 HISTORIEK EN CARTOGRAFISCHE BRONNEN

3.3.1 Onderzoek historische bronnen

Diepenbeek wordt voor het eerst vermeld als Thienbeche in 1063. Varianten op de plaatsnaam zijn Tidebechen (1092), Tiepembeche (1112), Tiebege (1125), Thienbeche (1127), Tinbehc (1140), Dipenbeke (1142, 1155 en 1178), Thiedenbecke (1154), Tiepenbeke (1155), Diepenbeke (1155), Timbeche (1183), Dypenbeke (1188) en Dipembeke (1205). De naam zou afgeleid zijn van het Germaanse *Teudan baki*, wat 'beek van Teudo' betekent.

Diepenbeek was een vrije heerlijkheid, tot dit in de eerste helft van de 13de eeuw betwist werd door de prins-bisschoppen van Luik en de hertogen van Brabant. Uiteindelijk werd Diepenbeek een Luiks leen. Vanaf 1266 was er ook een tijdelijke afhankelijkheid van de hertog van Brabant. Met de dood van Hendrik van Diepenbeek in 1359 kwam er een einde aan de vrije heerlijkheid. De heerlijkheid is tot de

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed, "Inventaris Onroerend Erfgoed", geraadpleegd 17 januari 2018, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>.

⁸ 'Haspengouw en Voeren - Hoogstamboomgaarden | Plannen | Onroerend Erfgoed', 6 mei 2020, <https://plannen.onroerenderfgoed.be/plannen/882>.

17de eeuw in handen geweest van verschillende families (Van Diepenbeek, De Sombreffe, Van Schoonvorst, Van Gavere, Van Horne en Van Merode). Nadien kwam Diepenbeek in handen van de Duitse Orde te Alde Biesen.

In de loop van de 11de eeuw werd een Romaanse kerk opgericht in Diepenbeek. In 1235 had de Abdij van Villers het patronaatsrecht en het tiendrecht over Diepenbeek, in 1382 werd dit overgeleverd aan het Sint-Lambertuskapittel in Luik.⁹

3.3.2 Historische situatie aan de hand van cartografische bronnen

Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn.

Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op kaarten geen garantie dat er geen bebouwing is geweest. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijkere bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er weinig of geen aandacht voor de burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren misschien reeds verdwenen.

Vooreerst worden enkele pre-19de -eeuwse cartografische bronnen behandeld zoals de Villaretkaart en de Ferrariskaart. De Villaretkaart (ca. 1745-48) is niet beschikbaar voor dit landsdeel. Op de Ferrariskaart (ca. 1777) bestaat het onderzoeksgebied in het zuidwesten uit akkerland en in het noordoosten uit loofbos. Langs de zuidoostelijke grens loopt een ongeplaveide weg. Het onderzoeksgebied is onbebouwd.

⁹ 'Maurits Gysseling: Toponymisch Woordenboek (1960) p. 268', 20 augustus 2020, <http://bouwstoffen.kantl.be/tw/facsimile/?page=268>; 'Diepenbeek', in *Wikipedia*, 25 juli 2020, <https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Diepenbeek&oldid=56798015>; 'Diepenbeek', 20 augustus 2020, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/13854>.

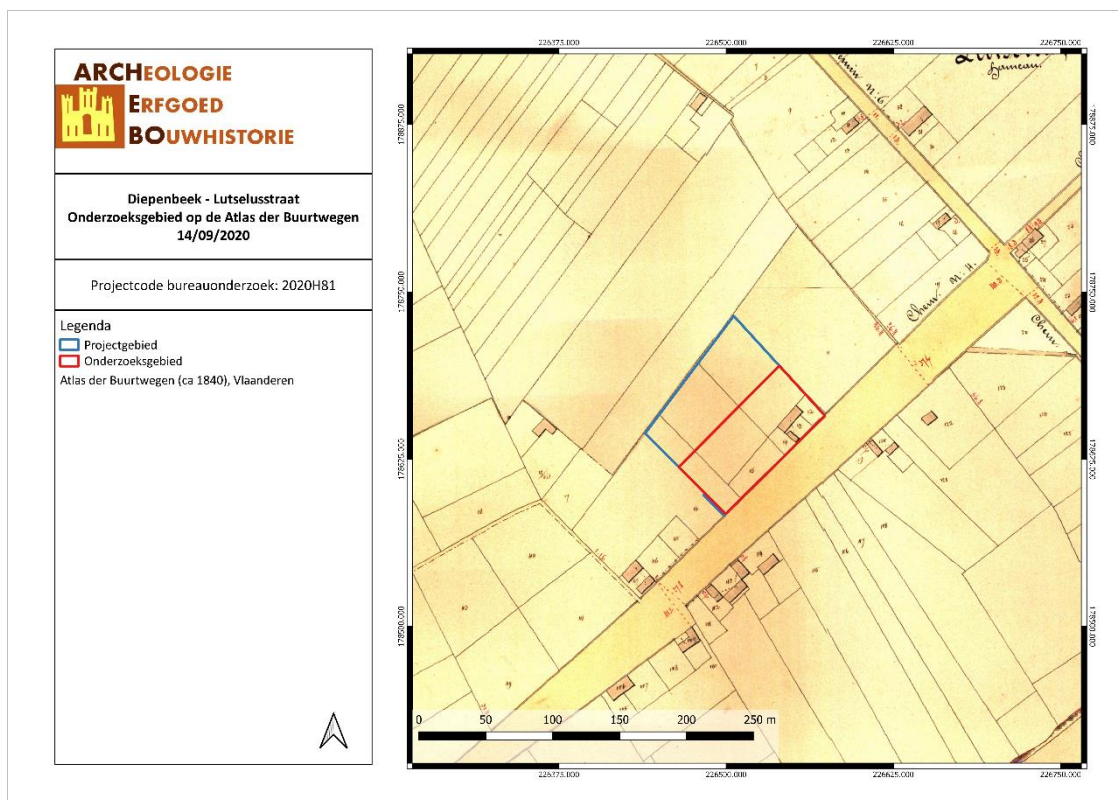
DILU/20/09/14/17 - Digitale aanmaak

Figuur 21: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2020)

Vervolgens worden vier cartografische bronnen uit de 19de eeuw vergeleken. De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841. De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen.¹⁰ De kaarten Vandermaelen of Vandermaelenkaarten zijn een verzameling van historische kaarten van België, gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). Deze kaarten geven een gedetailleerd beeld van heel België en worden beschouwd als de opvolger van de Ferrariskaarten uit de periode 1771-1778. Met de Popp-kaarten wordt de verzameling van kadasterkaarten bedoeld die in de 19de eeuw uitgegeven werd door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp (1805-1879). Een vierde bron is de topografische kaart van 1873.

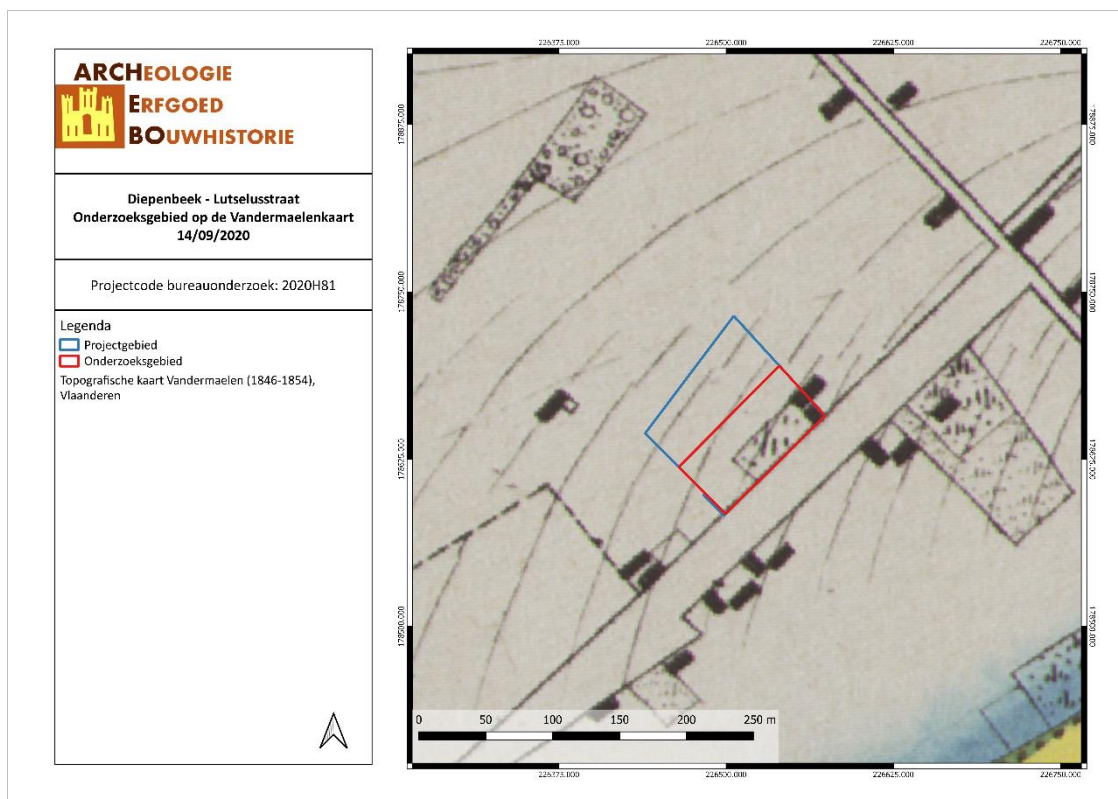
De Atlas der Buurtwegen toont dat het onderzoeksgebied kruist met twee ongenummerde percelen en met perceel 16, binnen het onderzoeksgebied liggen ook percelen 12, 13, 14 en 15. Binnen percelen 13 en 14, in het oosten van het onderzoeksgebied, staat bebouwing. Langs de zuidoostelijke grens van het onderzoeksgebied loopt de *Chem. n: 4*. Over het landgebruik rond deze periode geeft deze kaart geen informatie. Op de Vandermaelenkaart kruist de bebouwing met de noordoostelijke grens van het onderzoeksgebied. Een deel van het zuidoosten van het onderzoeksgebied is gekarteerd als grasland, de rest van het onderzoeksgebied is niet specifiek gekarteerd. De Popp-kaart is niet beschikbaar voor dit landsdeel. Op de topografische kaart van 1873 is de bebouwing verder uitgebreid. De kaart toont drie gebouwen binnen het onderzoeksgebied. Ten zuidoosten van de gebouwen is het terrein gekarteerd als grasland met loofbomen.

¹⁰ Geopunt Vlaanderen, "Atlas der Buurtwegen", geraadpleegd 2 januari 2018, <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

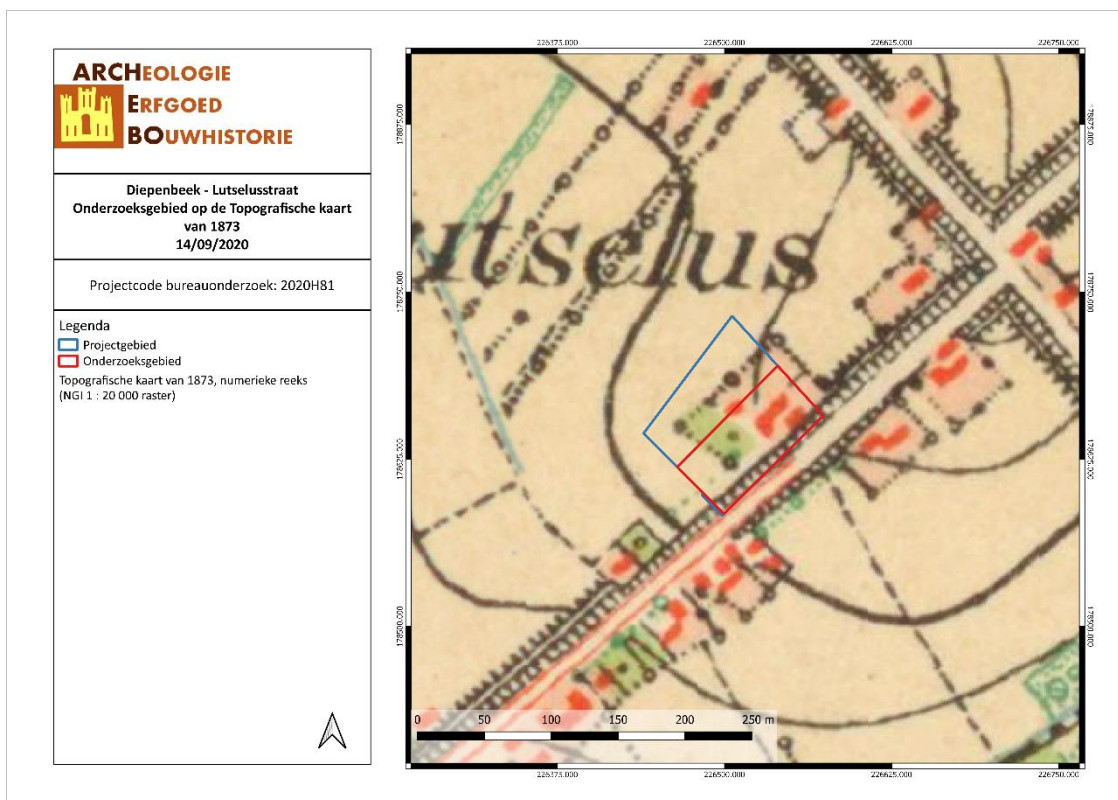
DILU/20/09/14/18 - Digitale aanmaak

Figuur 22: Situering van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2020)

DILU/20/09/14/19 - Digitale aanmaak

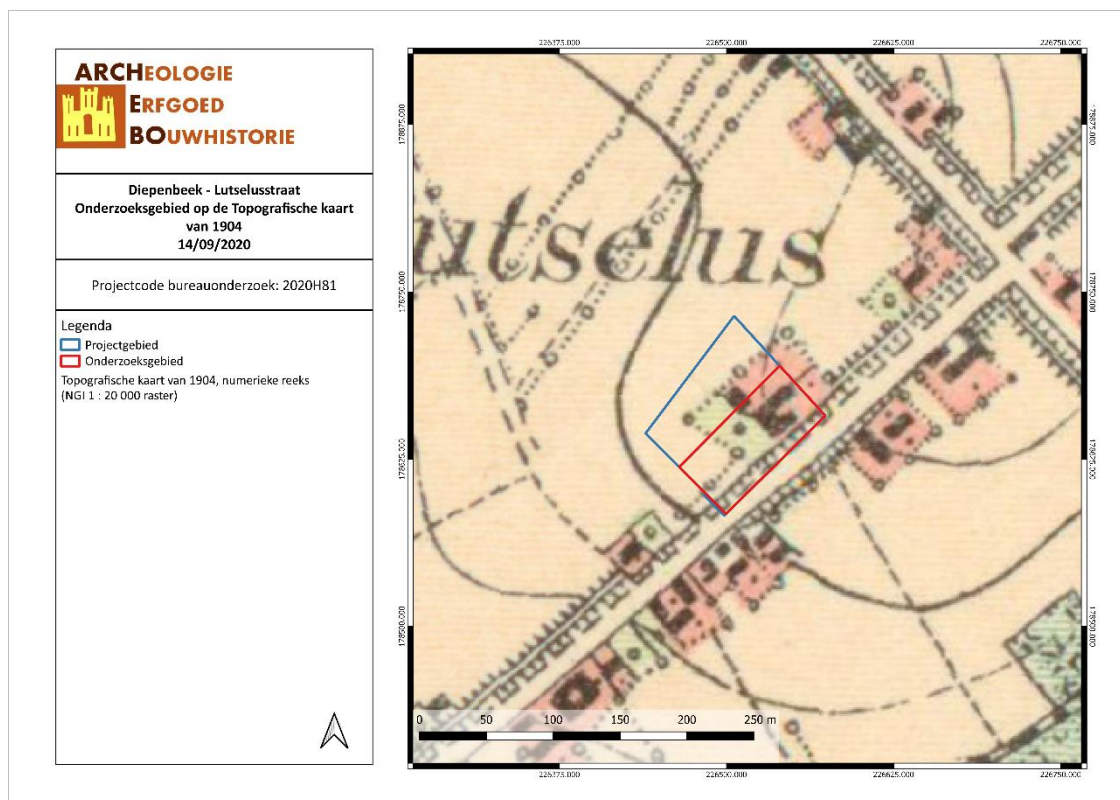
Figuur 23: Situering van het onderzoeksgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2020)

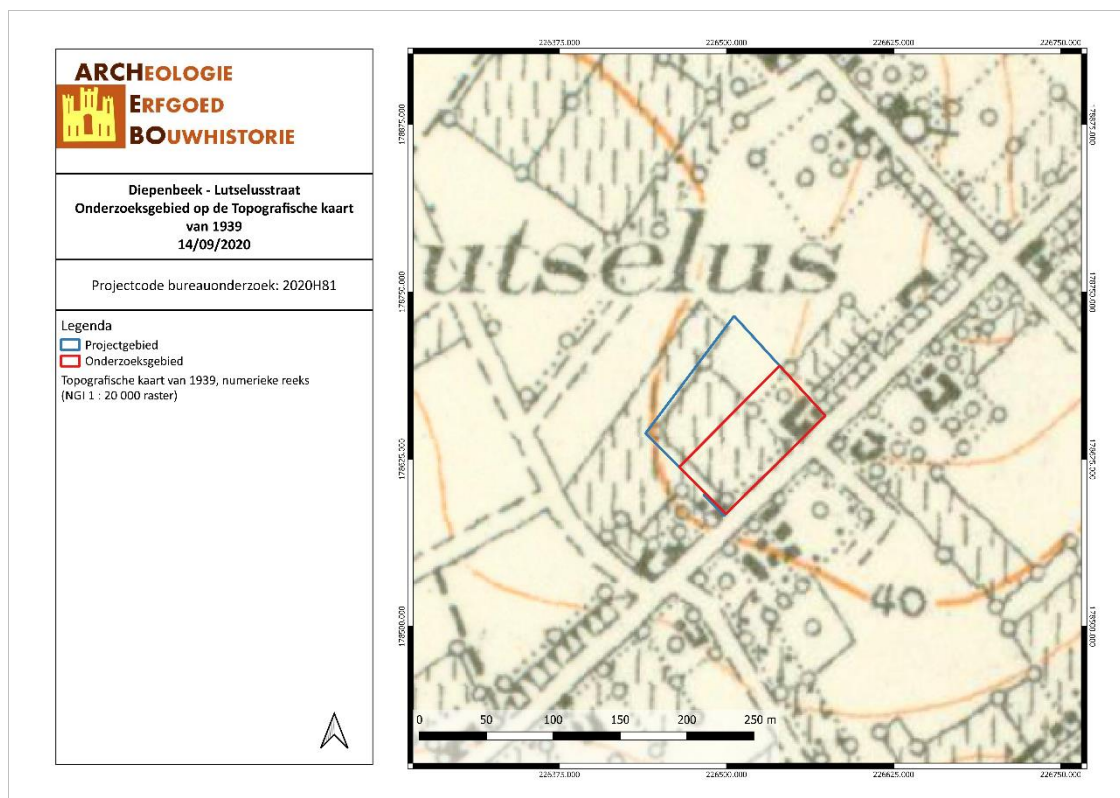
DILU/20/09/14/20 - Digitale aanmaak

Figuur 24: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1873 (Cartesius, 2020)

Vervolgens worden er topografische kaarten en luchtfoto's uit de 20ste en 21ste eeuw vergeleken. Op de topografische kaart van 1904 wordt dezelfde situatie weergegeven als op de topografische kaart van 1873. Tussen 1904 en 1939 neemt de bebouwing weer af. De topografische kaart van 1939 toont nog twee gebouwen. De zuidwestelijke helft van het onderzoeksgebied bestaat op deze kaart uit grasland. Tussen 1939 en 1969 blijft het landgebruik ongewijzigd, maar de bebouwing verandert wel. Tussen 1969 en 1981 wijzigt de bebouwing opnieuw. De topografische kaart van 1989 toont exact dezelfde situatie als deze van 1981. Op de orthofoto van 1979-1990 is deze bebouwing niet langer zichtbaar. Na 1990 blijft het terrein onbebouwd.

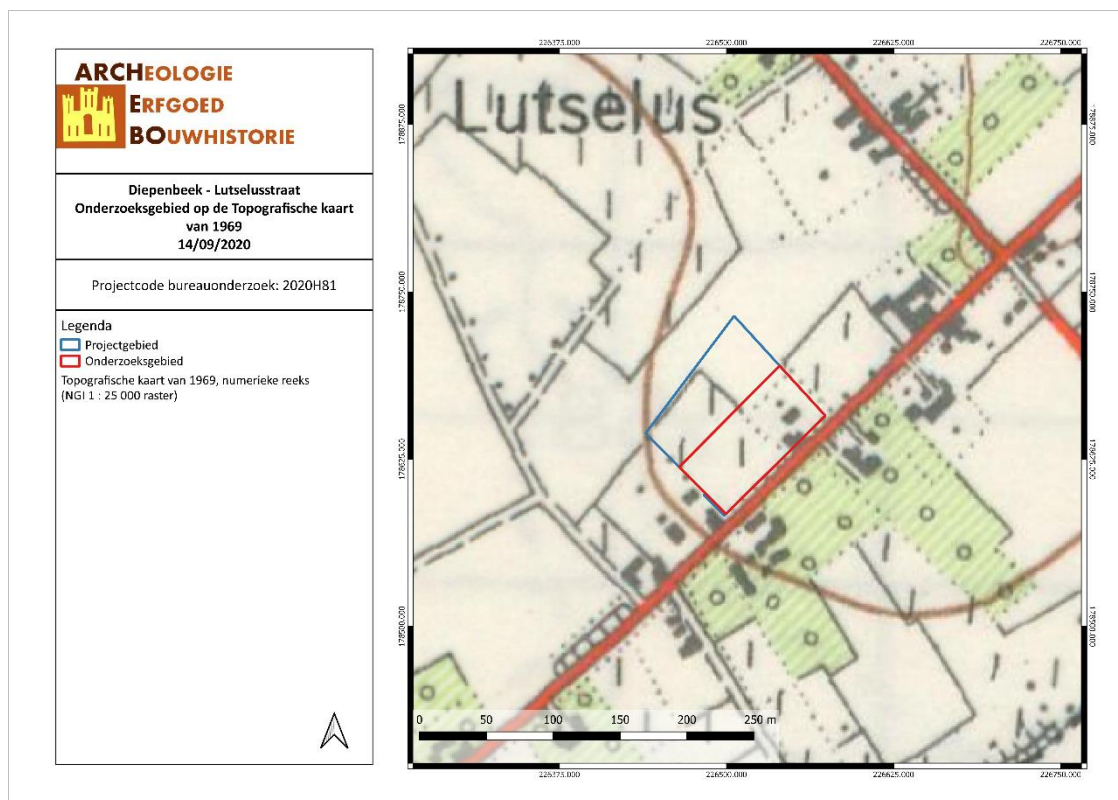

DILU/20/09/14/21 - Digitale aanmaak

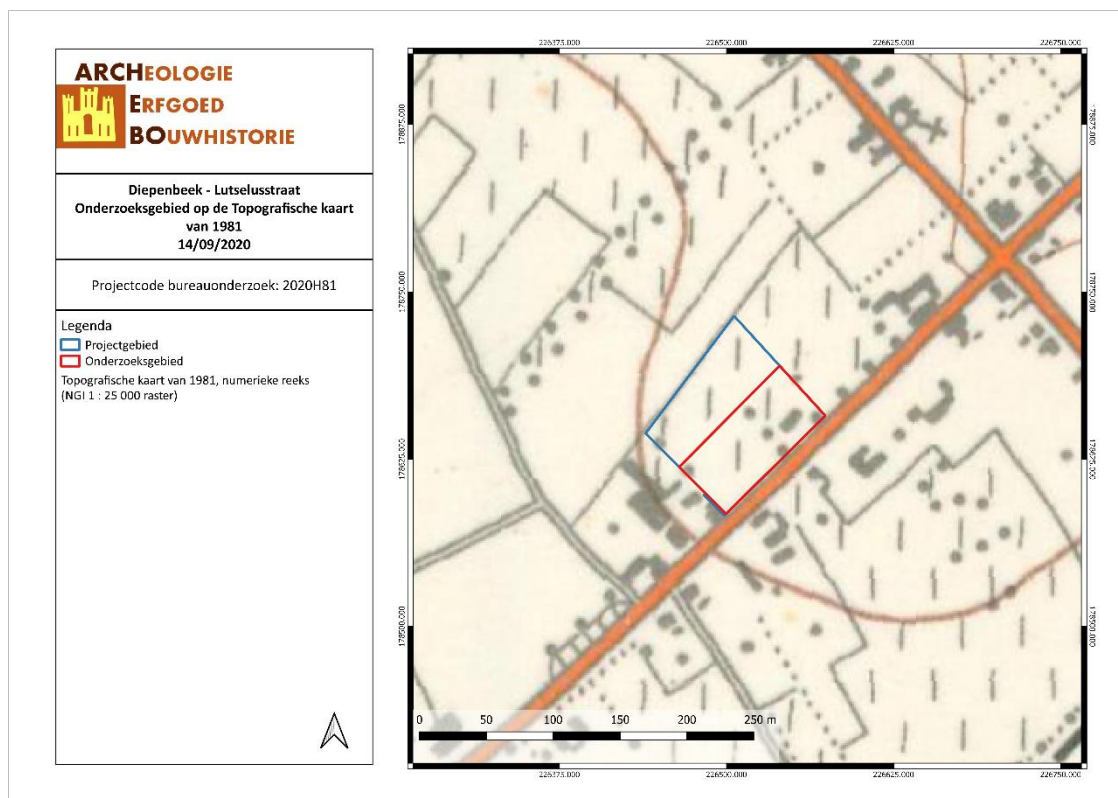
Figuur 25: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2020)

DILU/20/09/14/22 - Digitale aanmaak

Figuur 26: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2020)

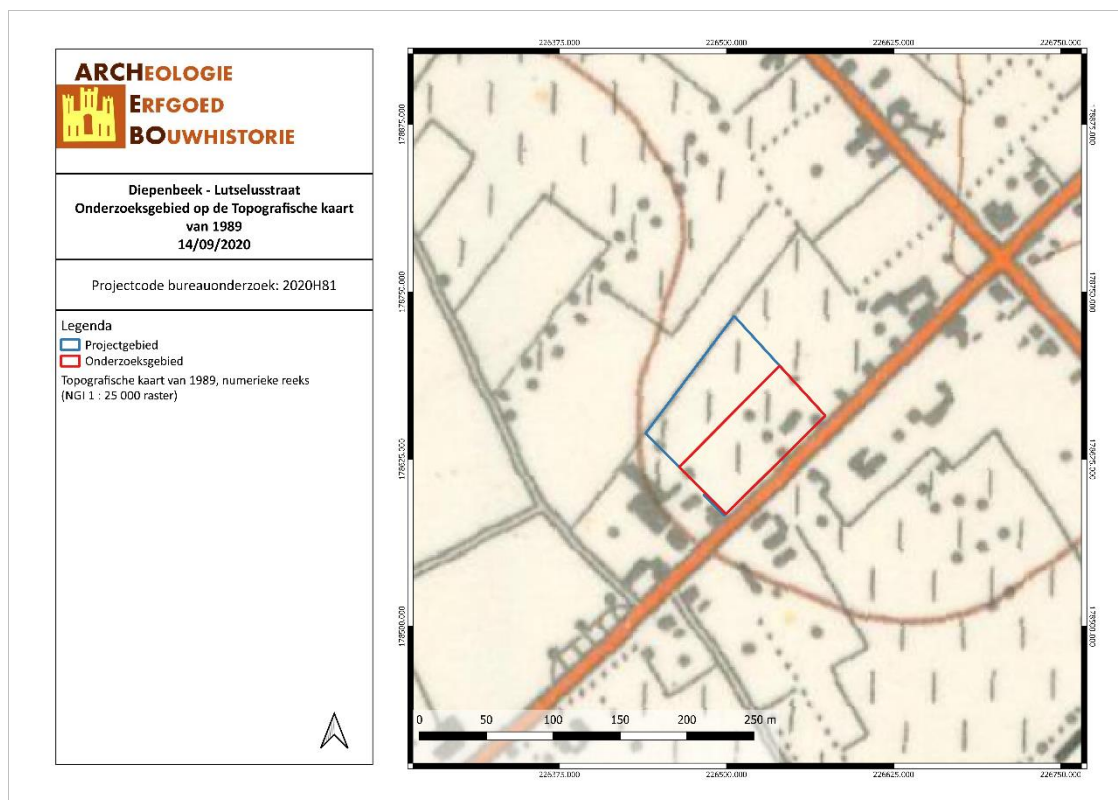

DILU/20/09/14/23 - Digitale aanmaak

Figuur 27: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2020)

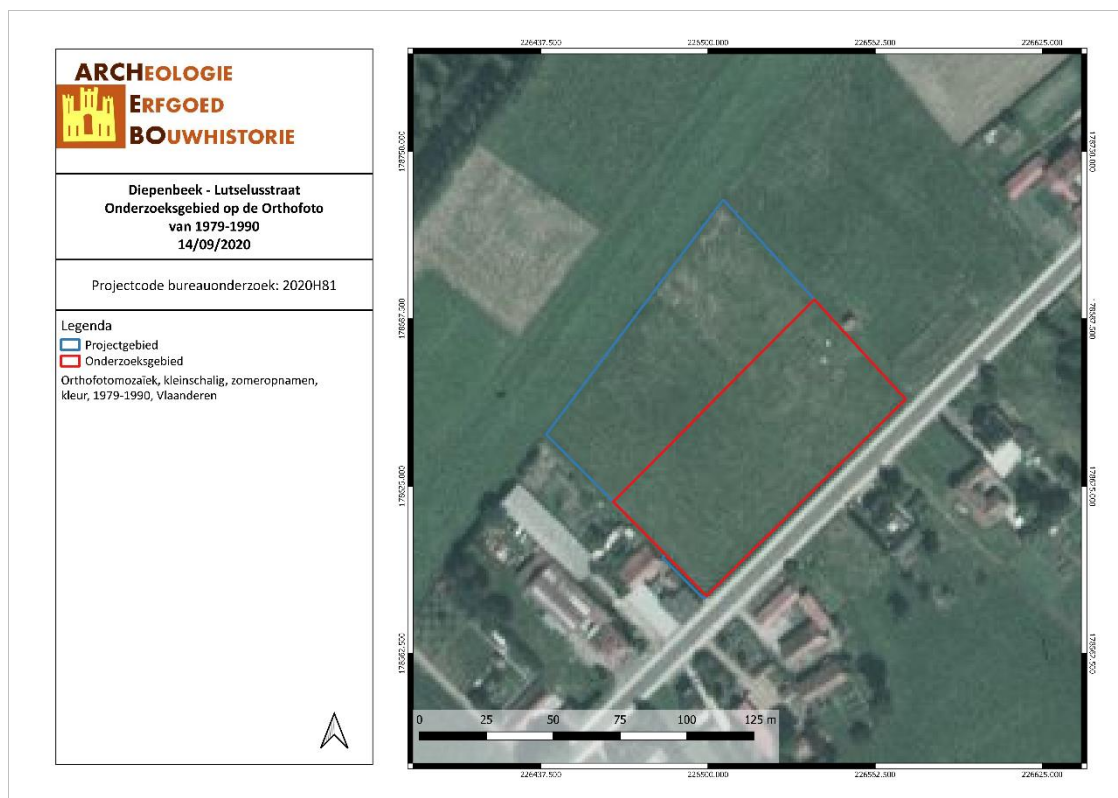
DILU/20/09/14/24 - Digitale aanmaak

Figuur 28: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1981 (Cartesius, 2020)

DILU/20/09/14/25 - Digitale aanmaak

Figuur 29: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1989 (Cartesius, 2020)

DILU/20/09/14/26 - Digitale aanmaak

Figuur 30: Situering van het onderzoeksgebied op de Orthofoto van 1979-1990 (Geopunt, 2020)

3.4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het onderzoeksgebied bebouwing aanwezig is geweest vanaf ca. 1840 tot ca. 1989. Historisch gezien kunnen we voor het onderzoeksgebied dan ook spreken van een lage densiteit aan bebouwing.

Binnen het onderzoeksgebied zelf en binnen een straal van 1km rond het onderzoeksgebied zijn er geen archeologische waarden bekend.

Gezien de topografische ligging op een zuidwest-gerichte helling is er een verwachting op Steentijd. Bijkomstig ligt het onderzoeksgebied in een gradiëntzone van een natte vallei naar een droog plateau. Dergelijke plaatsen zijn ideaal voor tijdelijke steentijkampementen. Op basis van deze ligging kunnen eveneens sporensites aanwezig zijn.

4 RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het bureauonderzoek samengevat en geanalyseerd. Deze analyse leidt tot een advies voor een eventueel vervolgonderzoek of voor een vrijgave van het terrein. Dit advies dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

4.1 ALGEMEEN

Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba een archeologienota opgemaakt voor een onderzoeksgebied aan de Lutselusstraat (zonder huisnummer) in Diepenbeek (Limburg). Het noordwesten van het projectgebied zal uit de verkaveling gesloten worden, waardoor in deze archeologienota een onderscheid gemaakt wordt tussen het projectgebied en het onderzoeksgebied. Het onderzoeksgebied zal verkaveld worden in 8 nieuwe loten, elk voorzien van een bouwzone. Het projectgebied is ca. 9945,039 m² groot, het onderzoeksgebied is ca. 5286,519 m² groot.

4.2 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van dit bureauonderzoek was een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*

Historische gegevens werden door middel van bronnenonderzoek en cartografisch onderzoek verworven. Cartografisch onderzoek heeft aangetoond dat er bebouwing aanwezig was binnen het onderzoeksgebied vanaf ca. 1840 tot ca. 1989. Op de topografische kaarten van 1981 en 1989 is nog bebouwing zichtbaar, op de orthofoto van 1979-1990 is de bebouwing niet langer zichtbaar. De bebouwing stond in de noordoostelijke helft van het onderzoeksgebied. De zuidwestelijke helft bleef onbebouwd.

Binnen het onderzoeksgebied zelf en binnen een straal van 1km rond het onderzoeksgebied zijn er geen archeologische waarden bekend.

2. *Welke info valt er te vinden over de voormalige constructies op het terrein?*

Aan de hand van het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het noordoosten van het onderzoeksgebied gebouwen stonden vanaf ca. 1840 tot ca. 1989. De functie van deze bebouwing is niet gekend, maar hoogstwaarschijnlijk gaat het om woonhuizen.

3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het onderzoeksgebied verwacht worden op basis van een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal?*

Op basis van de historische bronnen en kaarten kan geen uitsluitsel gemaakt worden in de te verwachten structuren.

4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

De bodem in de noordoostelijke helft van het onderzoeksgebied is vermoedelijk verstoord door het plaatsen en verwijderen van bebouwing. De minste verstoring is te verwachten in de zuidwestelijke helft van het onderzoeksgebied. Toekomstige verstoringen zijn te verwachten bij de bebouwing van de bouwzones. Hoe groot de exacte verstoring van deze toekomstige bebouwing zal zijn, is niet gekend, aangezien nu enkel de maximale begrenzing van de bouwzones gekend is (verkaveling).

4.3 SAMENVATTING / ASSESSMENT BUREAUONDERZOEK

In deze samenvatting wordt een kort overzicht gegeven van de werkwijze van het bureauonderzoek en de belangrijkste conclusies. Bovendien wordt een afweging gemaakt van de noodzaak voor verder vooronderzoek voor de locatie.

4.3.1 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

Het noordwesten van het projectgebied zal uit de verkaveling gesloten worden, waardoor in deze archeologienota een onderscheid gemaakt wordt tussen het projectgebied en het onderzoeksgebied. Het onderzoeksgebied zal verkaveld worden in 8 nieuwe loten. Zes loten zijn voorzien van een bouwzone voor halfopen bebouwing, twee loten hebben een bouwzone voor open bebouwing. Elk lot is ook voorzien van een achteruitbouwstrook en van een zone voor koeren en hovingen. Het projectgebied is ca. 9945,039 m² groot, het onderzoeksgebied is ca. 5286,519 m² groot.

Binnen het onderzoeksgebied zelf en binnen een straal van 1km rond het onderzoeksgebied zijn er geen archeologische waarden bekend.

Aan de hand van het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het noordoosten van het onderzoeksgebied gebouwen stonden vanaf ca. 1840 tot ca. 1989. De functie van deze bebouwing is niet gekend, maar hoogstwaarschijnlijk gaat het om woonhuizen.

Op de bodemkaart wordt het terrein gekarteerd als Zcg (matig droge zandgronden met duidelijke humus en/of ijzer B horizont) en Zdg1 (matig natte zandgronden met duidelijke humus en/of ijzer B horizont en een dunne humeuze bovengrond (< 20cm)). Het onderzoeksgebied ligt op een zuidwest-gerichte helling aan de Demer-vallei. Ca. 300m ten zuiden van het onderzoeksgebied loopt de Afvoersloot, een aftakking van de Oude Beek, die vanaf ca. 500m ten zuidwesten van het onderzoeksgebied stroomt. Vanaf ca. 800m ten zuiden van het onderzoeksgebied stroomt de Demer, vanaf ca. 800m ten noordwesten van het terrein stroomt de Laak en vanaf 1000m ten noordwesten van het terrein stroomt de Kaatsbeek. Het onderzoeksgebied ligt volgens het Digitaal Hoogtemodel tussen ongeveer 39,5 en 40 meter boven de zeespiegel.

Gezien de topografische ligging op een zuidwest-gerichte helling is er een verwachting op Steentijd. Bijkomstig ligt het onderzoeksgebied in een gradiëntzone van een natte vallei naar een droog plateau. Dergelijke plaatsen zijn ideaal voor tijdelijke steentijdkampementen. Op basis van deze ligging kunnen eveneens sporensites aanwezig zijn.

4.3.2 Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

Het noordwesten van het projectgebied zal uit de verkaveling gesloten worden, waardoor in deze archeologienota een onderscheid gemaakt wordt tussen het projectgebied en het onderzoeksgebied. Het onderzoeksgebied zal verkaveld worden in 8 nieuwe loten, elk voorzien van een bouwzone. Het projectgebied is ca. 9945,039 m² groot, het onderzoeksgebied is ca. 5286,519 m² groot.

Binnen het onderzoeksgebied zelf en binnen een straal van 1km rond het onderzoeksgebied zijn er geen archeologische waarden bekend.

Tussen ca. 1840 en ca. 1989 is de noordoostelijke helft van het onderzoeksgebied verstoord geweest door het plaatsen en verwijderen van bebouwing. Het is moeilijk om in te schatten hoe groot de veroorzaakte verstoring is.

Omwille van de ligging kunnen steentijdsites verwacht worden. Sporensites kunnen eveneens verwacht worden.

4.4 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat de geplande werken het archeologisch bodemarchief zullen verstoren. Dit wordt kort besproken in het 'Programma van maatregelen'.

5 BIBLIOGRAFIE

Publicaties

Beerten, Koen. *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart - Kaartblad 26 Rekem*. Quartairgeologische Kaart. Brussel: Vlaamse Overheid Dienst Natuurlijke Rijkdommen, 2005.

De Raymaecker, Annelies, en Lente Van Brempt. 'Archeologienota: De bouw van een verzorgingscentrum en assistentiewoningen aan de Visserijstraat te Diepenbeek'. Archeologienota - Programma van Maatregelen. Tienen: Studiebureau Archeologie bvba, 2019.

Gullentops, Frans, en Laurent Wouters. *Delfstoffen in Vlaanderen*. Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement EWBL, 1996.

Van Ranst, E., en C. Sys. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1 : 20 000)*. Gent: Laboratorium voor Bodemkunde - Universiteit Gent, 2000.

Vander Ginst, Vanessa. 'Nota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Visserijstraat te Diepenbeek'. Nota - Verslag van Resultaten. Tienen: Studiebureau Archeologie bvba, 2019.

Online bronnen

Agentschap Onroerend Erfgoed. 'Inventaris Onroerend Erfgoed'. Geraadpleegd 17 januari 2017. <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>.

'Diepenbeek'. In *Wikipedia*, 25 juli 2020. <https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Diepenbeek&oldid=56798015>.

'Diepenbeek', 20 augustus 2020. <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/13854>.

'Geopunt', z.d. <https://www.geopunt.be/>.

Geopunt Vlaanderen. 'Atlas der Buurtwegen'. Geraadpleegd 2 januari 2017. <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

'Haspengouw en Voeren - Hoogstamboomgaarden | Plannen | Onroerend Erfgoed', 6 mei 2020. <https://plannen.onroerenderfgoed.be/plannen/882>.

'Maurits Gysseling: Toponymisch Woordenboek (1960) p. 268', 20 augustus 2020. <http://bouwstoffen.kantl.be/tw/facsimile/?page=268>.

6 FIGURENLIJST

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden	4
Figuur 2: Situering van het onderzoeksgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2020).....	6
Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied op de Orthofoto (Geopunt, 2020)	6
Figuur 4: Situering van het onderzoeksgebied op de Orthofoto (Geopunt, 2020)	8
Figuur 5: Situering van het onderzoeksgebied op het Gewestplan (Geopunt, 2020)	9
Figuur 6: Plan van de geplande verkaveling (Luc Market Landmeter-Expert, 2020).....	10
Figuur 7: Situering van het onderzoeksgebied op het Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2020)	10
Figuur 8: Topografische kaart met situering van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2020).....	12
Figuur 9: Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2020)	12
Figuur 10: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in ZZW-NNO richting (Geopunt, 2020)	13
Figuur 11: Diepenbeek aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2020)	13
Figuur 12: Situering van het onderzoeksgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2020)	14
Figuur 13: Situering van het onderzoeksgebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2020)	15
Figuur 14: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2020)	15
Figuur 15: Situering van het onderzoeksgebied op de Quartairgeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2020)	16
Figuur 16: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart van Vlaanderen (DOV, 2020).....	17
Figuur 17: Situering van het onderzoeksgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2020) ...	17
Figuur 18: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2020).....	18
Figuur 19: Kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2020)	19
Figuur 20: Kaart met situering van het onderzoeksgebied en IOE-relicten op GRB-basiskaart (IOE, 2020)	20
Figuur 21: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2020).....	22
Figuur 22: Situering van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2020).....	23
Figuur 23: Situering van het onderzoeksgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2020)	23
Figuur 24: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1873 (Cartesius, 2020) ..	24
Figuur 25: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2020) ..	25
Figuur 26: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2020) ..	25
Figuur 27: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2020) ..	26
Figuur 28: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1981 (Cartesius, 2020) ..	26
Figuur 29: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1989 (Cartesius, 2020) ..	27
Figuur 30: Situering van het onderzoeksgebied op de Orthofoto van 1979-1990 (Geopunt, 2020).....	27

7 PLANNENLIJST

DILU/20/09/14/1 - Digitale aanmaak	6
DILU/20/09/14/2 - Digitale aanmaak	6
DILU/20/09/14/3 - Digitale aanmaak	8
DILU/20/09/14/4 - Digitale aanmaak	9
DILU/20/09/14/5 - Digitale aanmaak	10
DILU/20/09/14/6 - Digitale aanmaak	12
DILU/20/09/14/7 - Digitale aanmaak	12
DILU/20/09/14/8 - Digitale aanmaak	13
DILU/20/09/14/9 - Digitale aanmaak	14
DILU/20/09/14/10 - Digitale aanmaak	15
DILU/20/09/14/11 - Digitale aanmaak	16
DILU/20/09/14/12 - Digitale aanmaak	17
DILU/20/09/14/13 - Digitale aanmaak	17
DILU/20/09/14/14 - Digitale aanmaak	18
DILU/20/09/14/15 - Digitale aanmaak	19
DILU/20/09/14/16 - Digitale aanmaak	20
DILU/20/09/14/17 - Digitale aanmaak	22
DILU/20/09/14/18 - Digitale aanmaak	23
DILU/20/09/14/19 - Digitale aanmaak	23
DILU/20/09/14/20 - Digitale aanmaak	24
DILU/20/09/14/21 - Digitale aanmaak	25
DILU/20/09/14/22 - Digitale aanmaak	25
DILU/20/09/14/23 - Digitale aanmaak	26
DILU/20/09/14/24 - Digitale aanmaak	26
DILU/20/09/14/25 - Digitale aanmaak	27
DILU/20/09/14/26 - Digitale aanmaak	27